

ОНТОЛОГІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Ігор Спаський

Одеський національний економічний університет,
кафедра загальної економічної теорії та економічної політики
вул. Преображенська 8, 65000, м.Одеса, Україна

На засадах методологічного підходу В.В. Бібіхіна в контексті «філософії господарства» С.М. Булгакова розглядається логосний, енергійний та субстанційний вимір господарчого буття в процесі його онтологізації. Процес онтологізації розглядається у сотеріологічному контексті.

Ключові слова: філософія господарства, онтологізація, онтологічна недостатність, ентропія, функціональна інтеграція, онтологічна динаміка, духовна трансформація господарства, онтологічне конструювання.

У сучасної України та в деяких аспектах в всьому світі наглядається криза ідей, дефіцит сенсів та зниження рівня життєвих сил. Що веде до загострення багатьох глобальних проблем від соціальних до екологічних, від духовних до побутових. Осмислення та подальший розвиток ідей філософії господарства надає надійний базис щодо рішення багатьох проблем сучасності. Філософське осмислення господарства у його тотальності надає можливості, піднімаючись до узагальнення логосних, енергійних та субстанційних аспектів, розкриваючи динаміку онтологізації на різних рівнях буття створює методологічну основу онтологічного конструювання господарства, спрямованого на подолання ентропії та онтологічної недостатності у яких на загальному рівні міститься джерело існуючих проблем сучасності.

На рівні економічних відносин дефіцит сенсів відображається у зниженні іноваційної сприятливості та підвищенні економічної інерції. Зниження рівня

енергії та підвищення ентропії у зниженні рівня ділової активності підприємців та поглинання їх енергії під дією різноманітних факторів. Пізнання господарства у синтезі інтуїтивного та дискурсивного методів надає можливість удосконалення практики повсякденності та в цілому філософія життя.

Крім того, в умовах коли амортилогічні процеси досягають критичної маси виникає потреба щодо знаходження філософсько-методологічної основи перетворень у сатеріологічному контексті, що надає можливості комплексно та всебічно вирішувати накопичені проблеми.

Починаючи з Стародавнього Світу розвивається знання з онтології. Мистичний опит проживання буття та його осмислення характерні щодо Стародавнього Китаю, Стародавньої Індії та Стародавньої Греції. Пізнання та осмислення буття у єдності інтуїтивного та дискурсивного пізнання нашіли певного виразу у німецької класичної філософії школа та руському космізмі. Безпосередньо вчення о господарстві представлено у “Філософії господарства” С.М. Булгакова. Цей напрямок розвивається і понині. Крім того, розуміння господарства може бути суттєво збагачено внеском філософів-екзистенціалістів.

Однак не повністю розробленою є синтетичний погляд на господарство як логосну, енергійну та субстанційну цільність. Не вистачає комплексного підходу щодо визначення та філософського осмислення процесу онтологізації у сучасних умовах на різних рівнях його протікання. Не дуже чітко ставляться проблеми господарства у амортилогічному контексті. Крім того, важливим аспектом є сатеріологічна трансформація господарства в його функційної інтеграції що багато в чому знаходиться за межами філософсько-методологічного визначення.

Спроби щодо узагальнення внутрішнього буття за зовнішньої діяльності людини мають багаторічну історію. Вже в Стародавньому Світі зроблено розкриття певних ідей про здійснення економічної діяльності, її ролі у бутті людини, історичних шляхах тощо. Даосізм, легізм та конфуціанство у

Стародавньому Китаї, Упанішади Індії, ідеї господарства Арістотеля та устрій держави Платона у Стародавньої Греції, вчення про обмін та розвиток суспільства братів Граха у Стародавньому Римі — уся ця палітра думки розкриває на певному рівні цілісності обсяг та глибину проблему, які турбували мисляче людство тисячоріччя тому. Розкривається зв'язом між цілісністю, глибиною та півнотою буття і людською діяльністю в житті. Це детальніше розкривається у вченні про Дао Лао Дзи та у вченні про буття Платона й Парменіду.

Думка середньовіччя розкриває теологічне коло питань діяльності людини. Зокрема бланій Августин та Фома Аквінський розкривають взаємозв'язок між Божим замислом про людину та її діяльністю.

Епоха екзистенційного негілізму Просвіти, потім розкривається у традиційної економічної теорії від фізіократів та маржиналістів, класичної школи економічної думки до сучасних форм кейнсіанської, монетарної та інституційної теорії. Светський гуманізм це вища планка мислення у прадігмі традиційної економічної науки.

Спроби осмислити синтезувати традиції духовного буття людини з її існуванням, характерні до 19-20 віків російської філософії, в одночас з виникненням екзистенціальної філософії надає методологічну основу щодо осмислення у цільності як внутрішнього, так і зовнішнього буття людини. Релігійна філософія та космізм, характерні до руської філософії, в одночас з розриттям ідей екзистенційного опитому, а саме просвіту М. Хайдегера є певною основою, щодо цілісного осмислення господарства у логосному, енергійному та субстанційному вимірах.

Найбільш поширене розуміння господарства обмежується поглядами економічної теорії та прикладное економіки. Тобто досвід розкриття господарства визначається та осмислюється у межах економічних відносин, руху матеріальних потоків, виробництва та відтворення цінностей. Перш за все це стосується безпосередньо сфер матеріального виробництва. Арістотель у “Політиці” окремо розглядає економіку та хрематистику протиставляючи їх. Хрематистику вважаючи знаннями про збагачення, а економіку про виробництво

насущних благ та цінностей для підтримання господарства. “Так як хрематистика розташована поруч з економікою, люди приймають її за саму економіку; але вона не економіка. Тому що хрематистика не слід природі, а спрямована на експлуатування. На неї працює лихварство, яке зі зрозумілих причин ненавидять, так як воно черпає свій прибуток з самих грошей, а не з речей, до поширення яких були введені гроші. Гроші повинні були полегшити торгівлю, але лихварський відсоток збільшує самі гроші. Тому цей вид збагачення самий збочений”[1]. У подальшому хрематистика та економіка у економічній теорії не відокремлюються одна від одної.

Засновником філософії господарства в контексті філософської думки є Сергій Миколайович Булгаков. У праці “Філософія господарства” [2] він здійснив визначення предмету філософії господарства, категоріальний апарат, методи дослідження. Крім того він показав області припинення економічної теорії та філософії. Релігійну, містичну та гносеологічну основу осмислення господарства С.М. Булгаковим надає християнство, а саме православ'є. Християнство у самої своєї суті алхімічно. У його традиції розкривається вчення про перетворення та його досвіди. Виходячи з цього розуміння господарства С.М. Булгаковим також суттєво розкриває явище перетворення.

Модель філософії господарства С.М. Булгакова узагальнюється та детально аналізується у дисертаційному дослідженні Л.А. Тутова [3].

При розкритті філософії господарства, перш за все пропонується визначення методологічного інструментарія, який був використаний у процесі філософського спогляду та онтологічного осмислення господарства. Тому що метод визначив кут зору та обсяг осягнення господарства. Інтегрує в собі, як духовний та матеріальний так і історіософічний виміри. Ґрунтуючись на праці «Світ невечірній» [4] визначається засіб та особливості здійснення філософського спогляду, який був використан і при пізнанні господарства. Розкриття особливостей цього методу, його подальшого розкриття у онтологічному мисленні господарства та практичного використання вважається більш ґрутовним навипадок контурного окреслення та короткого аналізу

традиції філософського споглядання в контексті пізнання господарства та метода, використовуваного С.М. Булгаковим.

Філософське та економіко-теоретичне осмислення господарства у найбільш узагальненому вигляді міститься у історико-економічних працях. У цілях співвідношення накопиченої традиції та методу С.М. Булгакова пропонується визначити приклади використання філософського споглядання та подальшого онтологічного осмислення господарських процесів.

Перш за все можливо визначити, що ще з стародавнього періоду світової історії існують приклади філософського споглядання господарських процесів у зв'язку з динамікою буття. По суті було закладено основу подальшого використання філософського споглядання. З того періоду простежується тенденція домінування у спогляданні одного з аспектів буття. У тому числі це стосується і споглядання господарства. Так Сократ, Платон, Парменід спостерігають ідеї-логоси як першоснову, зміст та призначення речей. Лао Дзи розглядає енергійний аспект буття - Дао. М. Варрон, брати Грахха осмислюють більш практичний субстанційний аспект господарств. Можливо зазначити: такий практичний аспект суттєво ліг в основу як класичної, так і сучасної економічної теорії. Споглядаючи та осмислюючи господарство С.М. Булгаков у онтологічному синтезі подолав це обмеження.

Визначної уваги при використанні у спогляданні господарства присутнє у традиції Дзен. Практики Дзен у своєму обсязі інтегрують спостереження логосного, енергійного та субстанційного вимірів буття. При цьому Дзен обмежується домінантою спостереження та буддистського звільнення. Цілі духовного обоження логосного, енергійного та субстанційного рівнів буття не ставляться.

У християнській філософській, богословській та аскетичній традиції також простежується розмежування логосного, енергійного та субстанційного виміру. Часто філософське, богословське чи містичне споглядання витісняється догматизованим розсудженням. Тому особливу цінність має містичний гнозис

прп. Діонісія Ареопагіту, та прп. Максима сповідника, що створили всід за апостолом Павлом вчення про ум Христов. Вчення про обоження прп. Сімеона Нового Богослова та Грігорія Палами більш ґрунтується на енергійному аспекті, що забезпечило його подальший розвиток.

Змістовий, енергійний та субстанційний вимір простежується у спогляданнях німецької класичної філософії. Однак поза вчення про духовну трансформацію та обоження. Філософське споглядання німецької школи виходить поза межі містичного споглядання. Богато в чому присутні форми абстрактного узагальнення, подміняючих преме філософське спостерігання. У тому числі підсиленням крену у знання -розсудження. Це набуло певних наслідків як у філософському розумінні господарських проблем, так і у розвитку економічної теорії.

У XX ст. синтез просліжується у філософському спогляданні С.М. Булгакова та його послідовників та у містика-практика прп. Сілуана Афонського.

Енергійний аспект розглядає Б.В. Вишеславцев у праці: «Етика перетвореного еросу» та у праці «Філософська злидня марксизму» критекує економізм, як ідеологічне та гносіологічне обмеження у пізнанні господарства [5].

Послідовник традиції прп. Сілуана Афонського мітрополіт Антоній Сурожський у [6] розглядає онтологічні основи містичного споглядання. Які співзвучні методу С.М. Булгакова та можуть використовуватись при спогляданні господарства.

Використовуючи метод С.М. Булгакова у контексті осмислення та засвоєння традиції філософського споглядання: господарство у своїй цільності постає у буттєвої динаміки у поєднанні логосного, енергійного та субстанційного вимірів. Та розкриваючогося як у миттєвому осягненні та і й у історичному розгортанні. Врахування історичного виміру дозволяє повірити філософські інтуїції, а також в чьомусь розширити та восповнити їх.

Філософське узагальнення господарства до цілісності софійного світу у працях С.М. Булгакова, його попередників та послідовників розкриває, з одного боку, господарство як філософське узагальнення-категорії. А з другого - як

особливе явище онтологічної динаміки, яке розгортається на різних рівнях буття. Осмислення господарства надає можливості розкрити його буттєву сутність та софійність. Крім того, взаємний вплив окремих буттєвих слоїв та елементів господарств та їх рух в цілому.

На підставі філософсько-методологічних узагальнень господарство визначим як софійний світ у єдності логосного, енергійного та субстанціонального вимірів буття. Софійна наповненість світового буття розкривається у цих трьох вимірах і, таким чином, розкривається можливість розкриття та філософського осмислення буттєвих динамік логосного, енергійного та субстанційного рівнів.

Погляд на світ, як єдність логосного, енергійного та субстанційного початків надає можливість розкрити буттєву півноту господарства в різноманітних слоях його буття. У методологічній спадщині В.В. Бібіхіна розкривається софійний аспект господарства, та його три виміри. Логосний розкривається у праці «Світ» [7], енергійний у праці «Енергія» [8], та субстанційний у праці «Ліс» [9]. У праці «Власність» скрізь філософію свого розглядається розкриття присутності у світі особистості та її відношення зі світом [10].

Розкривая присутність людини у бутті В.В. Бібіхін [7] (Бибихин В. В. Мир.- Томск: «Водолей», 1995.-144 с.) створює суттєву основу щодо можливостей опитів щодо перетворення господарства в сотеріологічному контексті. Присутність людини та онтологічне розкриття у присутності глибин та вимірів господарського буття надає можливості завдяки реалізації досвідів трансцендування змінювати логосий, енергійний та субстанційний виміри господарського буття.

Таким чином, на підставі філософсько-методологічного осмислення передумов “філософії господарства” та її подальшого розвитку у філософсько-методологічній спадщині В.В. Бібіхіна господарство визначено як як софійний світ у єдності логосного, енергійного та субстанціонального вимірів буття.

Використання філософсько-методологічної спадщини В.В. Бібіхіна

розкриває у софійному контексті логосний, енергійний та субстанційний вимір господарства.

Осмислення господарства як Світ у контексті філософії господарства С.М. Булгакова надає можливість розкриття досвідів онтологічного розкриття господарства на різних рівнях його буття. Визначення передумов виникнення філософії господарства дозволяє з'ясувати гносеологічну основу онтологічного дослідження господарства та прослідити подальший розвиток напрямку в цілому.

Таким чином, розкривається філософсько-методологічна основа щодо онтологічного конструювання господарства у процесі його онтологізації у сотеріалогічному контексті.

Список використаної літератури

1. Аристотель. Политика // Аристотель. Сочинения: В 4 т. – М.: Мысль, 1975 – 1983. – Т. 2;
2. Булгаков С. Н. Философия хозяйства / Отв. Ред. О. Платонов. - М.: Институт русской цивилизации, 2009. - 464 с.;
3. Тутов Леонид Арнольдович. Философия хозяйства: предмет и методы исследования : предмет и методы исследования : Дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.01 Иваново, 2005 324 с. РГБ ОД, 71:06-9/24, с. 48-76;
4. С.Н.Булгаков. «Свет невечерний: Созерцания и умозрения» - М.: Республика, 1994. - 415 с. - (Мыслители XX века);
5. Вышеславцев Б. П. Сочинения.- 1995 (в книгу вошли работы: «Философская нищета марксизма» и «Кризис индустриальной культуры»;
6. Митрополит Сурожский Антоний. О созерцании и подвиге/ Онтологические основы созерцания. Московский Психотерапевтический Журнал. 1994. № 2.;
7. Биbihин В. В. Мир.- Томск: «Водолей», 1995.-144 с.;
8. Биbihин В.В. Энергия — М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2010. — 488 с.;

9. Бибихин В. В. Лес. - СПб.: Наука, 2011-425 с. - (Сер. «Слово о сущем»).
10. Бибихин В.В. Собственность. Философия своего. СПб.: Наука, 2012. - 536 с.;

ONTOLOGIZATION OF ECONOMY AS A PHENOMENON OF MODERNITY: PHILOSOPHICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

Igor Spasskyi

Odessa State Economic University,
Department of Economics Theory and Economics Political
Preobrazhenskaya Str. 8, 65000, Odessa, Ukraine

In this article is to research the philosophical and methodological aspects of the ontologization of the economy in modern conditions. To achieve this goal, the work analyzes and summarizes the forms of economic existence. And then we consider the process of ontologization of the economy in modern conditions, which takes place at various existential levels in various forms.

Key words: economic philosophy, ontologization, ontological insufficiency, entropy, functional integration, ontological dynamics, spiritual transformation of the economy, ontological design.